

Sygn. akt I UK 517/12

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 marca 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Małgorzata Wrębiakowska-Marzec (przewodniczący,
sprawozdawca)

SSN Roman Kuczyński

SSN Zbigniew Myszka

w sprawie z odwołania Z. K.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych
o emeryturę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 20 marca 2013 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 4 kwietnia 2012 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.**

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 8 września 2011 r. Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w P. zmienił decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 21 kwietnia 2011 r. w ten sposób, że przyznał Z. K. prawo do emerytury od 1 marca 2011 r. Podstawę rozstrzygnięcia stanowiły następujące ustalenia.

Wnioskodawca (ur. [...] 1950 r.) w dniu 21 marca 2011 r. złożył wniosek o przyznanie mu prawa do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach. Na dzień 1 stycznia 1999 r. udowodnił łączny okres zatrudnienia w wymiarze ponad 30 lat okresów składkowych i nieskładkowych, nie pozostaje w stosunku pracy i nie jest członkiem otwartego funduszu emerytalnego, pobiera świadczenie przedemerytalne. W okresie od 1 maja 1982 r. do 31 sierpnia 1999 r. wnioskodawca był zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy w Zasadniczej Szkole Rolniczej w B., gdzie zajmował stanowiska palacza c.o., palacza-konserwatora, konserwatora, rzemieślnika, palacza-kierowcy, faktycznie pracując jako palacz c.o. Jego praca polegała na przewożeniu taczkami węgla ze składowiska znajdującego się na dworze, wrzucaniu ręcznie węgla do pieca, wybieraniu i wywożeniu popiołu oraz oczyszczaniu pieca. Przy szkole była jedna kotłownia, która służyła do ogrzewania budynku szkoły, internatu, kurnika i budynku mieszkalnego pracowników szkoły. W kotłowni znajdowały się dwa piece, z których jeden służył do ogrzewania wody. W okresie zimowym istniała potrzeba całodobowego ogrzewania wskazanych budynków, zwłaszcza mieszkalnych. Z tego powodu w tym okresie szkoła zatrudniała dwóch palaczy, z tym, że wnioskodawca był zatrudniony przez cały rok, zaś drugi palacz pracował tylko w sezonie zimowym. Poza sezonem zimowym, w tym w okresie wakacji, wnioskodawca palił w piecu służącym do ogrzewania wody w internacie, gdzie mieszkał dyrektor szkoły oraz przebywali uczniowie odbywający praktyki, jak również w budynku mieszkalnym pracowników szkoły oraz wykonywał w razie potrzeby drobne naprawy konserwatorskie. Prace te zajmowały mu co najmniej 8 godzin. W okresie wakacji wszyscy pracownicy szkoły, w tym wnioskodawca, wykorzystywali przysługujące im urlopy. W dniu 14 sierpnia 1997 r. wnioskodawca uległ wypadkowi przy pracy wykonując prace remontowe na rusztowaniu, z którego spadł doznając złamania IX żebra lewego, w związku z czym przebywał na

zwolnieniu lekarskim przez 31 dni. W okresie od 1 września 1999 r. do 7 kwietnia 2000 r. zawarł osiem umów zlecenia z Zasadniczą Szkołą Rolniczą w B., których przedmiotem było wykonywanie czynności konserwatora, konserwacja urządzeń wodno-kanalizacyjnych i elektrycznych oraz pilnowanie mienia szkoły i gospodarstwa pomocniczego, dozorowanie mienia likwidowanej szkoły oraz gospodarstwa pomocniczego zgodnie z grafikiem. W świadectwie pracy z dnia 31 sierpnia 1999 r. Zasadnicza Szkoła Rolnicza w B. w likwidacji stwierdziła, że w okresie od 1 maja 1982 r. do 31 sierpnia 1999 r. wnioskodawca wykonywał pracę w warunkach szczególnych jako palacz c.o.

W tym stanie faktycznym Sąd pierwszej instancji uznał, że wnioskodawca spełnia warunki do przyznania emerytury na podstawie art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm., powoływanej dalej jako ustawa emerytalna), gdyż wykazał 15-letni okres pracy na stanowisku palacza c.o., a tym samym wykonywał pracę wymienioną w wykazie A (stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 1 maja 1983 r.), dział XIV „Prace różne”, poz. 1 - „prace nieautomatyzowane palaczy i rusztowych kotłów parowych lub wodnych typu przemysłowego”. W ocenie Sądu pierwszej instancji, brak danego rodzaju pracy w przepisach resortowych nie przesądza o niemożności uznania pracy za świadczoną w warunkach szczególnych. Podobnie incydentalność wykonywanych przez odwołującego się prac konserwatorskich nie wyklucza stałości pracy w charakterze palacza c.o., tym bardziej, że w szkole był zatrudniony konserwator. Umowy zlecenia, których przedmiotem były prace konserwatorskie i dozór mienia szkoły zostały zawarte po 31 grudnia 1998 r., a więc nie mają znaczenia dla ustalenia szczególnego stażu ubezpieczeniowego odwołującego się, który oceniany jest na dzień 1 stycznia 1999 r.

Wyrokiem z dnia 4 kwietnia 2012 r. Sąd Apelacyjny oddalił apelację organu rentowego od powyższego wyroku, dzieląc ustalenia i ocenę prawną Sądu pierwszej instancji.

Sąd odwoławczy wskazał, że w ustalonym przez Sąd pierwszej instancji stanie faktycznym prawidłowo zastosowany został art. 184 w związku z art. 32 ustawy emerytalnej w związku z pkt 1 działu XIV wykazu A załącznika do

rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8 poz. 43 ze zm., powoływanego dalej jako rozporządzenie). W ocenie Sądu drugiej instancji, okoliczność, że w zarządzeniu Ministra Oświaty i Wychowania z dnia 15 czerwca 1984 r. w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach w zakładach pracy resortu oświaty i wychowania (Dz.Urz. MOiW Nr 8, poz. 46) nie wymienia się pracy palacza c.o. jako pracy w szczególnych warunkach nie przesądza o braku możliwości zaliczenia okresu pracy na takim stanowisku do prac wykonywanych w szczególnych warunkach. Prace wymienione w dziale XIV wykazu A nie są bowiem przypisane do żadnej branży, są to prace różne, które mogą być wykonywane w każdej z branż wymienionych w innych działach tego wykazu. Sąd odwoławczy wskazał, że w umowie o pracę z 1982 r. powierzono wnioskodawcy stanowisko palacza c.o. w pełnym wymiarze czasu pracy i praca ta była przez niego wykonywana przez cały rok, niezależnie od sezonów grzewczych. Co prawda w latach dziewięćdziesiątych dopisano w angażach wnioskodawcy do stanowiska palacza c.o. inne stanowiska, takie jak konserwator czy rzemieślnik, to jednak z angaży tych nie wynika, aby zmniejszył się zakres obowiązków wnioskodawcy jako pracownika zatrudnionego stale i w pełnym wymiarze przy pracach wymienionych w dziale XIV, poz. 1 wykazu A, a inne prace (konserwatorskie) wykonywane były przez niego sporadycznie, w razie potrzeby. Natomiast w postępowaniu pierwszoinstancyjnym organ rentowy nie zgłaszał wniosku o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego z zakresu bhp dla ustalenia, czy wnioskodawca wykonywał pracę palacza przy kotłach typu przemysłowego.

W skardze kasacyjnej organ rentowy zarzucił: I. naruszenie prawa materialnego przez niewłaściwe zastosowanie art. 184 w związku z art. 32 ustawy emerytalnej w powiązaniu z § 1 rozporządzenia i pkt 1 działu XIV „Prace różne” wykazu A załącznika do tego rozporządzenia, przez zakwalifikowanie pracy wykonywanej przez wnioskodawcę w okresie od 1 maja 1982 r. do 31 sierpnia 1999 r. w Zasadniczej Szkole w B. jako pracy niezautomatyzowanej palaczy i rusztowych kotłów parowych i wodnych typu przemysłowego; II. naruszenie przepisów postępowania, a mianowicie: 1) art. 378 § 1 k.p.c., przez nierozważenie

podniesionego w apelacji zarzutu, że wnioskodawca nie obsługiwał kotła przemysłowego i z tej przyczyny jego zatrudnienia nie można kwalifikować jako pracy w szczególnych warunkach w rozumieniu przepisów powołanych w pkt 1 skargi kasacyjnej, które to uchybienie mogło mieć wpływ na wynik sprawy; 2) art. 328 § 2 w związku z art. 391 § 1 k.p.c., przez niewskazanie w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku czy, a jeżeli tak, to na podstawie jakich dowodów, Sąd odwoławczy - uznając ustalenia Sadu pierwszej instancji za własne - przyjął, że wnioskodawca wykonywał pracę przy kotle przemysłowym, co jest warunkiem zakwalifikowania jej jako pracy w warunkach szczególnych, które to uchybienie ogranicza możliwość kontroli kasacyjnej.

Wskazując na powyższe zarzuty skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości oraz uchylenie poprzedzającego go wyroku Sądu pierwszej instancji i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Skarga kasacyjna jest usprawiedliwiona.

Stosownie do art. 184 ust. 1 pkt 1 ustawy emerytalnej, ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego, między innymi, w jej art. 32, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy (1 stycznia 1999 r.) osiągnęli, okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat - dla kobiet i 65 lat - dla mężczyzn. Przepisy dodatkowe to przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r., które w § 1 stanowi, że rozporządzenie stosuje się do pracowników wykonujących prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, wymienione w § 4-15 rozporządzenia oraz w wykazach stanowiących załącznik do rozporządzenia.

Sąd drugiej instancji przyporządkował wykonywaną przez wnioskodawcę pracę palacza c.o. do prac wymienionych w wykazie A pod poz. 1 działu XIV „Prace różne”, zaliczającego do prac w szczególnych warunkach „prace niezautomatyzowane palaczy i rusztowych kotłów parowych lub wodnych typu

przemysłowego”. Uszło jednak uwadze Sądu odwoławczego, podobnie jak Sądu pierwszej instancji, że nie każda praca na stanowisku palacza jest pracą wymienioną pod poz. 1 działu XIV wykazu A będącego załącznikiem do rozporządzenia, ale tylko praca palacza kotła parowego lub wodnego typu przemysłowego. W rezultacie Sąd drugiej instancji nie wyjaśnił, z jakich względów uznał pracę skarżącego na stanowisku palacza c.o. w kotłowni szkoły rolniczej za odpowiadającą pracy palacza wymienionej w wykazie A, dział XIV, poz. 1 rozporządzenia, uprawniającej do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym, pomimo że skarżący okoliczność tę kwestionował w apelacji i to nie tylko w kontekście zaniechania przez Sąd pierwszej instancji przeprowadzenia dowodu z opinii biegłego z zakresu bhp, ale przede wszystkim w ramach zarzutu nieustalenia tej okoliczności mającej dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie.

Powoduje to zasadność zarzutu obrazy zarówno art. 378 § 1 k.p.c. stanowiącego o obowiązku sądu odwoławczego rozważenia i odniesienia się do wszystkich zarzutów apelacyjnych, jak i art. 328 § 2 w związku z art. 391 § 1 k.p.c. z uwagi na zastosowanie przez Sąd drugiej instancji prawa materialnego do niedostatecznie jasno ustalonego stanu faktycznego, wskutek czego zaskarżony wyrok uchyla się spod kontroli kasacyjnej. Bez dokonania stanowczych ustaleń i oceny co do charakteru zatrudnienia wnioskodawcy nie jest bowiem możliwa ocena spełnienia przez niego przesłanek prawa do emerytury na podstawie art. 184 ustawy emerytalnej.

Z tych względów orzeczono jak w sentencji wyroku na podstawie art. 398¹⁵ § 1 zdanie pierwsze k.p.c.